

פרשת מסעי

וירד הגבול הירדנה והיו תוצאתיו ים המלח (לה, כה)

כיצד צובעין תכלת של ציצית... ואחר כך מביאין דם חלזון והוא דג שדומה עינו לעין התכלת ודמו שחור כדיו ובים המלח הוא מצוי (רמב"ם, ציצית פ"ב ה"ב).

רבים תמהו על דברי הרמב"ם, הרי שמו של ים המלח - ים המות מעיד על תכונתו שמונעת מכל סוג של בעל חיים למצוא משכן בתוכו, כיצד יתכן, אפוא, שהחלזון ממנו עושים את התכלת יוכל לגדל בו?

האם יתכן שיש חיים בים המלח?

ובכן, בפרשת מסעי אנו קוראים על כך שים המלח משמש כגבול מזרחי לארץ ישראל, מדבר, אם כן, בודאי על אותו ים אשר אותו מכנים אנו כיום בשם 'ים המלח'. אך לגבי הים שמזכיר רמב"ם הדבר אינו ברור כלל וכלל.

רבי יעקב קמינצקי זצ"ל מאריך להביא ראיות לכך שהרמב"ם לא דבר כלל וכלל על אותו ים המכנה כיום 'ים המלח', אלא על הים התיכון, ובכך שקרא לו 'ים המלח' בקש הוא בסך הכל להבדילו מים כנרת שמימיו מתוקים, לאמר, החלזון אינו גדל במים מתוקים אלא במים מלוחים.

ונביא כמה מראיותיו:

א. במסכת מגלה (ו' ע"א) מבאר שהחלזון היה מצוי בחלקו של זבולון, והמעין בסדר גבולות הארץ שנכתבו בספר יהושע יראה שים המלח לא היה בחלקו של זבולון.

ב. בסיום פרוש המשניות לרמב"ם (תרגום ישן) מתנה הרמב"ם את תלואותיו וכותב: 'והשם יתעלה יודע שיש הלכות שחברתי פרושם במסעות הדרך, ויש ענינים שקבצתים ואנכי על גבי הספינות בים המלח'.

והנה, כאן נראה באפן ברור שהרמב"ם קורא לים הגדול 'ים המלח', שהרי על ים המלח נאמר שאין ספינה עוברת בו.

ג. בפרק י' מהלכות כלאים (ה"א) כותב הרמב"ם: 'ויש בכרכי הים כמו צמר שגדל על האבנים שבים המלח'. כאן בודאי אי אפשר לומר שמדבר על ים המלח הנודע, שכן ים כזה אינו נמצא בכרכי הים. אלא בודאי מוכח שהרמב"ם מכנה את כל הימים שמימיהם אינם מתוקים כ'ים המלח'.

ולמעשה, יש בכך נפקא מינה להלכה: הגיע יהודי לרבי יצחק זילברשטיין שליט"א ושאלה בפיו: צללתי במימי ים המלח ומצאתי תכשיט זהב, האם מתר לי להשתמש בו, או שמא עלי לחשש שמא השליכוהו בעליו לים המלח כדין 'אסורי הנאה' שיש להוליכם לים המלח, וממילא אף לי אסור להשתמשבו?

כאשר הציע הרב זילברשטיין את השאלה בפני גיסו הגר"ח קניבסקי שליט"א, אמר לו רבי חיים: 'ים המלח' שעליו נאמר 'יוליך הנאה לים המלח' אינו הים שנקרא כיום ים המלח, אלא כל ים שמימיו מלוחים [מלבד ים כנרת]. ממילא, בכלל לא בטוח שהזהב שנמצא בו הוא מאסורי הנאה, משום שיותר מסתבר שמי שיש לו אסורי הנאה יזרקם לים הגדול, שכן לשם קל יותר להגיע עם ספינה. אלא בודאי נפל זהב זה מאדם שרחץ שם, וכיון שבודאי התיאש ממנו מותר להשתמש בזה.

פרשת מסעי

מקור: הרב שלמה לזונשטיין שליט"א